

บทที่ 2

กฎหมายลักษณะโจรสมัยสุโขทัย

ศิลาจารึกหลักนี้ เป็นหินชนวนสีเขียว สูง 108 เซนติเมตร กว้าง 65 เซนติเมตร หนา 14 เซนติเมตร ชูตค้นพบที่ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย เมื่อ พ.ศ. 2473 จารึกนี้เป็นอักษรและภาษาไทย ด้านที่ 1 มี 45 บรรทัด ด้านที่ 2 มี 54 บรรทัด ท่านศาสตราจารย์ฉ่ำทองคำวรรณ ได้อ่านและแปลเป็นภาษาปัจจุบัน มีผู้เชื่อกันว่าศิลาจารึกนี้มีอายุนับถอยหลังขึ้นไปถึง พ.ศ. 1887 ตรงกับรัชกาลพระยาเลอไทย⁽¹⁾ โอรสของพ่อขุนรามคำแหง ในศิลาจารึกบ่งบอกตัวท้ายของศักราชด้วยเลข 5 ปีฉลุ ในระหว่างปี พ.ศ. 1800 ถึง พ.ศ. 2000 มีศักราชที่ลงท้ายด้วยเลข 5 ปีฉลุ 3 ครั้ง คือ

ปีฉลุ มหาศักราช 1235 จุลศักราช 675 (พ.ศ. 1856)

ปีฉลุ มหาศักราช 1295 จุลศักราช 735 (พ.ศ. 1916)

ปีฉลุ มหาศักราช 1355 จุลศักราช 795 (พ.ศ. 1976)

การกล่าวว่ศิลาจารึกนี้อยู่ในสมัยของพระยาเลอไทย อาจเป็นไปได้ เพราะ

1. มีผู้เชื่อกันว่า พระยาเลอไทยน่าจะครองราชย์ก่อน พ.ศ. 1860⁽²⁾
2. ตัวศิลาจารึกก็ได้บ่งบอกว่ากฎหมายในศิลาจารึกนี้ใช้ในเมืองสุโขทัย อันเป็นเมืองประธานของเมืองอื่น

(1) ร.แสงกาด์, เรื่องเดิม, หน้า 23.

(2) เดิมเชื่อกันว่าพระยาเลอไทย ครองราชย์สืบต่อจากพ่อขุนรามคำแหง ระหว่างปี พ.ศ. 1860-1890 แต่ปัจจุบันเชื่อกันว่าพ่อขุนรามคำแหงสิ้นพระชนม์ก่อน พ.ศ. 1860 ดู ศาสตราจารย์ ม.จ.สุภัทรดิศ ดิศกุล, ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ ถึง พ.ศ. 2000 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี), หน้า 228-239 นักประวัติศาสตร์บางท่านเห็นว่าศิลาจารึกหลักที่ 38 นี้ตราขึ้นในปี พ.ศ. 1916 ดู จิตร ภูมิศักดิ์, สังคมไทยกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนสมัยศรีอยุธยา. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไต้งาม, 2526), หน้า 66.

3. มีการกล่าวอ้างถึงพ่อขุนรามคำแหงซึ่งเป็นบูรพกษัตริย์ที่ทรงปกครองบ้านเมืองอย่างมีความสุข

4. ลักษณะของการบัญญัติกฎหมายและถ้อยคำสำนวนแตกต่างกับกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา

เนื่องจากศิลาจารึกหลักนี้ยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร จึงขอเสนอคำแปลซึ่งเปรียบเสมือนตัวบทกฎหมายสำหรับใช้เป็นหลักในการศึกษากันดังนี้⁽¹⁾ คือ

---

(1) คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์, สำนักนายกรัฐมนตรี, *ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ 3*, (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2518) หน้า 26-38

จารึกหลักที่ ๓๘

ด้านที่ ๑

คำจารึก	คำอ่านปัจจุบัน
๑. ๕ ศกณฺณกษัตริ ไพสาขะบุรณมีพรหสบดี หนไทมี่รวงเม้า.....	—(๑) ๕ ศกณฺณกษัตริ ไพสาขบุรณมี พฤษบดี หน(๒) ไทย(๓)มื่อลวงเม้า.....(๔)
๒. ....ลคณาในณฺณ เพลาถ่าพนคอนนีสีทิสีเดจ บพิตร (มหาราชบุตร)....	.....ลคณาในณฺณ(๕) เพลาถ่า พระนครนีสีทิสีสมเด็จ บพิตร (มหาราชบุตร)....
๓. ....ราชสรีบรมจักรพรรดิ ราชทานไคเสดจขึ้นเสวย... .....ภีร	.....ราช สรีบรมจักรพรรดิ ราช ทานไคเสดจขึ้นเสวย... .....ภีร—
๔. มยสมดงพระราชมนโรถท แทนแดนพระธรรมราชสีมานี ดูจะดาพดั่งศา	มยี่ สมดงพระราชมนโรถ ทด แทนแดนพระธรรมราชสีมานี ดูจดาวดั่งศา
๕. พระองคทานเสดจในกำแพง เพชรบุรีศรีวิมลასนด้วยพระราช ศรีงการบริ	พระองคทานเสดจในกำแพง เพชรบุรีศรีวิมลასน ด้วยพระราช ศฤงการบริ
๖. พารพลแลจตรงคนิกอร ธารลำน้าพญาพงษेत्र สกาบุรีพญาพงง ศรี	พารพลแลจตรงคนิกอร ธารลำน้าพระยาพงษेत्र สกาบุรีพระยาพงง ศรี
๗. เสดนาโดยบุรีพญาพงงไทยย นที่ศรียมนาพีพญาทานพงง นครไทยแ	เสดนาโดยบุรีพระยาพงงไทยย นที่ศรียมนาพีพระยาทานพงง นครไทย แ—
๘. (ล)..... พระราชมาตุละ บพิตรมนตรือนุชิตถุงตนเลียง	(ละ).....พระราชมาตุละ บพิตรมนตรือนุชิต ถุงตนเลียง

๘. ..เจ้าเมืองไตรตรึง (ขกบ) ..เจ้าเมืองไตรตรึง (ส กับ)
 ดวชนกกปราชราชกวี (มีสกุล ด้วยนักปราชญ์ราชกวี (มีสกุล
 พ)รรณ นังลงถววยอัญชูลี พ)รรณ นังลงถววยอัญชูลี
 (พบา (พระบา—
๑๐. ท) แสดงในตรีมุขเสวยบุญ ท) แสดงในตรีมุขเสวยบุญ
 สุกตังกฤตยแลวบเหิงกลาย สุข ตังกฤตย^(๖)แลวบเหิง^(๗) กลาย
 ทานแสดง...ด้วยบุรีฝูง ทานแสดง...ด้วยบุรีฝูง
 พาดแ พาด แ—
๑๑. ละฝูงโลก เพื่อจะไหฝูงโลก ละฝูงโลก เพื่อจะไหฝูงโลก
 อนังงวตสัตว์ทงหลาย อนังงวตสัตว์ทงหลาย
 ม้วนญิงชาย สรมณะพราหมณา มวลหญิงชาย สรมณะพราหมณา
 .....
 ๑๒. ....นิยายอนนพระองค์ ....นิยายอันพระองค์
 ทานไดเสวยในอะธิปตยจัก ทานได้เสวยในอธิปัตย์ จัก
 ไครขัตพระราชสีมานี้ดงมนุส ไครขัตพระราชสีมานี้ดงมนุช^(๘)
 ธรรม ธรรม
๑๓. (อย่าง) พระยารามราชอันฝูง (อย่าง) พระยารามราช อันฝูง
 สาธุแสดงยศปรากฏสุขขวลูก สาธุแสดงยศ ปรากฏสุขขวลูก
 หลานขนาดเปน (หลัก) กลาย หลาน ขนาดเป็น (หลัก) กลาย
 .....
 ๑๔. ....พระราชโองการบรม ....พระราชโองการบรม
 เอาพารหนักหนา จึงทาน เอาพารหนักหนา จึงทาน
 ไหวตราพระราชปราชญบติ ไหว้ตราพระราชปราชญบติ^(๙)
๑๕. ....ไหว่ลูกขุนมุด ....ไหว่ลูกขุนมุด
 ตวานบริหารไพร่ฟ้าทงหลาย ตวาน^(๑๐) บริวารไพร่ฟ้าทงหลาย
 ถวนเมืองเล็กเมี่ ถวนเมืองเล็กเมี่—
๑๖. (องใหญ่).....ราชสีมา (องใหญ่).....ราชสีมา
 ทงหลายนี้ไสกลางเมืองสุโข ทงหลายนี้ไสรู กลางเมืองสุโข
 ไทยอนเป็นประธานกิงในเมี่ ไทยอนเป็นประธาน กิงในเมี่—

๑๗. (อง).....ที่เนปร
ชलय กำแพงเพชร ทงย่าง
ปากยี่ สองแคว
๑๘. ....เมืองนน
ผ่านหนี่ไปสู่ยอชาวเรือน
ตนเม้นซู้มนักกลาย
๑๙. ....ได้ไว้ข้าทาน
พัน
สองวัน หนี่รู้ว่าข้าทานไปสู่ตน
วันนั้นจวนค่ำ แลบทนสังจิน
ข้าทานกลา
๒๐. ขบเรงเอาไปเวนแกจ่าในรุ่ง
หนี่จ่าสุภาพดีท่านหากรู้ไปหา
ให้แก่เจ้าข้า พระราชปริญติ
๒๑. อนิงใส่แมนผู้ใด.....ใหญ่
สูงแลบสงจินข้าทาน แลไว้
ข้าทานพนิยจัญทาน.....
๒๒. ....เลยว่าท่านจัก
.....ด้วยในขนาดในราช
ศาสตรธรรมศาสตร์แล
๒๓. ลทานจักทอดสินใหม่ดุจดัง
คโมยอนลักคนท่านแลไปหนี่
เอาออกจากเมืองนนแล แล
๒๔. ....หนี่ไปไว้ในกลางเมือง
O มาตราหนี่ใส่ตลุกขุนมุนาย
๒๕. ....และผู้ใดอันอยู่ภายใน
นอก.....เมืองเล็ก
ตนยังไกลจาก
๒๖. ....แคว้นเมืองใหญ่
ทงหลายที่เนปร ชलय
- (อง).....ที่เนปร^(๑๑)
ชเลย์ง กำแพงเพชร ทงย่าง
ปากยม สองแคว
.....เมืองนน
ผ่านหนี่ไปสู่ยอเขาเรือน
ตน เม้นซู้^(๑๒)ผู้มนักกลาย
.....ได้ไว้ข้าทาน
พัน
สองวัน หนี่รู้ว่าข้าทานไปสู่ตน
วันนั้นจวนค่ำ แลบทนสัง^(๑๓)
ข้าทาน กลา—
ข ขเรงเอาไปเวนแก่จ่า^(๑๔)ในรุ่ง
หนี่ จ่าสุภาพดี^(๑๕)ท่านหากรู้ไปหา
ให้แก่เจ้าข้า พระราชปริญติ^(๑๖)
อนิงใส่แมนผู้ใด.....ใหญ่
สูงแลบสง^(๑๗)กิ่นข้าทาน แลไว้
ข้าทาน ภรรยาชยาทาน.....
.....เลยว่าท่านจัก
.....ด้วยในขนาดในราช
ศาสตรธรรมศาสตร์แล —
ละท่านจักทอดสินใหม่^(๑๘)ดุจดัง
ขโมยอนลักคนท่านและไป^(๑๙)หนี่
เอาออกจากเมืองนนแล และ
.....หนี่ไปไว้ในกลางเมือง
O มาตราหนี่ใส่ตลุกขุนมุนาย
....และผู้ใดอันอยู่ภายใน
นอก.....เมืองเล็ก
ตนยังไกลจาก
.....แคว้นเมืองใหญ่
ทงหลายที่เนปรชเลย์ง

๒๗. ....แกถินถานบานนา
อน้อไสรยประ.....
๒๘. .... ชววณนถดี แล
กรังวณนถดี ผิมี่ข้าอนั้นจีน
ปักทาน.....
๒๙. ....ข้าข้าบาทพระอุปัชฌาจารย์
ถดี อนั้นพ่านไปสูบ้านสุขของ
ตนไปสูอยู่ยอวเรี
๓๐. (อน).....ถดีถนเอาข้าทาน
หนี่ไปสูจุงจีนไหโตไวข้าทาน
๓๑. ....ท่านนนี่พิต.....
แก่พระเจ้าแผ่นดินแก่เจ้าบ้าน
เจ้าเมือง.....จริงแมนเจ้าไท
บญังใสให้ไป.....
๓๒. ....เมือง.....จกั
บงกคบบให้เจ้าข้าหนี่.....
ไพยอนนถลาวพระ
๓๓. ....กนทานแลเอามา
มิให้พันอาชญาทานหนี่ ขนาด
ราชศาสตร์ธรรมศาสตร์ทาน
.....แต่่งให้ได้
๓๔. แกมนนแลแก่ผู้เอาข้าทาน
มานั้นสี่แล ในดงนี้ผิมี่ไค
หากลเมอสแลไวข้าทาน
พันสามวัน คน
๓๕. ผู้...นนี่ใสทานจกั ให้ใหม่
แลวันแลหม่นพันไปจุง
เดิงหัววัน พื่อเป็นห้าหม่นห้าพัน
๓๖. ....วันไป เช่นพันขนาด
ดีถี่พื่อเป็นแปดวันในดงอันน
แลญังไวข้าทานพันในแปดวัน
- .....แกถินฐานบ้านนา
อันอาศัยประ.....
- ..... ข้าวันถดี และ
กรังวันถดี ผิมี่ข้าอนั้น
ปักทาน^(๑๖).....
- .....ข้าข้าบาทพระอุปัชฌาจารย์
ถดี อนั้นพ่านไปสูบ้านสุขของ
ตน ไปสูอยู่ยอวเรี—
- (อน).....ถดี ถนเอาข้าทาน
หนี่ไปสู จุงจีนไหโตไวข้าทาน
- ..... ท่านนนี่พิต.....
แก่พระเจ้าแผ่นดิน แก่เจ้าบ้าน
เจ้าเมือง.....จริง แมนเจ้าไท^(๒๐)
บยั้ง^(๒๑)ไซรี ให้ไป.....
- .....เมือง.....จกั
บงกคบบให้เจ้าข้าหนี่
กัยอันถลาวพระ
- .....คนทานและเอามา
มิให้พันอาชญาทานหนี่ ขนาด
ราชศาสตร์ธรรมศาสตร์ ทาน
.....แต่่งให้ได้
- แก่มันและแก่ผู้เอาข้าทาน
มานั้นสี่แล ในดงนี้ผิมี่ไค
หากลเมิดและไวข้าทาน
พันสามวัน คน
- ผู้...นนี่ไซรี ท่านจกัให้ใหม่^(๒๒)
แลวันแลหม่นพัน^(๒๓)ไปจุง
เดิงหัววัน พื่อเป็นห้าหม่นห้าพัน
.....วันไป เช่นพันขนาด
ดีถี่ พื่อเป็นแปดวันในดงอัน^(๒๔)
และยังไวข้าทานพันในแปดวัน

๓๗. สิ้นใหม่ห้าหมื่นห้าพัน แม่นซี พันวันหนึ่งกั๊ดี ท่านจ๊กทอด สิ้นใหม่แก่มัน ๓๘. ผู้นั้น โดยขนาดดั่งลักสินทาน แลไปบ้านกเอาไปจากเวียงนั้นแล เห็นแผนกตนมันอันลเมอส ๓๙. ....ท่านจกใหม่ตนมูทาน โดยศักดี ดั่งขนาดธรรมศาสตร์ ราชศาสตร์โสดแล ๐ มา ๔๐. ตราหนึ่งโสด ในบ้านผู้จกกล่าว นี้แล และมีคโมยลคกผู้คนทาน ไปจอดตนกดี ไปกลายบ้านของ ตนกดี ๔๑. คโมยอนนลคกวักววยข้างม้า สชช.....อนนใด ไปจอดไป กลายตนกดี ให้นายเจ้าบ้านเจ้า ๔๒. เรือน.....พิจารณา คนรู้ว่า คโมยจริง เอาจุงได้แลเอาคโมย นนั้นอีกของ..... ๔๓. ....เจ้าไท่ว่าข้าจริงจริง ขนาดอนนเจ้าของบมิได้ให้ คงไป ตามหาสกกอนน ดั่ง..... ๔๔. _____(ชำระ)_____ ๔๕. _____(ชำระ)_____	สิ้นใหม่^(๒๕)ห้าหมื่นห้าพัน แม่นซี พันวันหนึ่งกั๊ดี ท่านจ๊กทอด สิ้นใหม่แก่มัน ผู้นั้น โดยขนาดดั่งลักสินทาน และไปบ้านกเอาไปจากเวียงนั้นแล เห็นแผนกตนมันอันลเมอส .....ท่านจกใหม่ตนมูทาน โดยศักดี ดั่งขนาดธรรมศาสตร์ ราชศาสตร์โสดแล ๐ มา— ตราหนึ่งโสด ในบ้านผู้จกกล่าว นี้แล และมีคโมยลคกผู้คนทาน ไปจอด^(๒๖)ตนกดี ไปกราย^(๒๗)บ้านของ ตนกดี ขโมยอันลคกวักววยข้างม้า สัตว์.....อนนใด ไปจอดไป กรายตนกดี ให้นายเจ้าบ้านเจ้า เรือน.....พิจารณา ครั้นรู้ว่า ขโมยจริง เอาจุงได้และเอาขโมย นั้น อีกของ..... .....เจ้าไท่ว่าข้าจริงจริง ขนาดอันเจ้าของบมิได้ให้ คงไป ตามหาสกกอนน ดั่ง.....

ด้านที่ ๒

คำจารึก

๑. นิงให้ได้แกมนนผู้ชอยนน์ผิผู้
ชอยคโมยจกไปแลได้ดวคโมย
ผู้นน
๒. ไสรู้ ท่านบมิได้ให้แกผู้มนชอย
คโมยคนนน ชิวามนเห็นคน
ชนนทลากดงชนน
๓. แลมมนเอาพิจารณาโดยพระ
ปฤษฎบติทวงจิงพี่เจ้าของบานนี้
ดวชบานนี้ดงชนนดว
๔. กดีตจนจเพิงได้บั้นจแลฤ
อนันนีไปอุเบกษาแลอยู่ตวง
เจ้าของไปเลิงแลจจกเอนัน
๕. มา ท่านแต่งให้เชนดงเพื่อน
นนขนาดนิงไสรู้ท่านแต่งโดย
อนว่าภาคอุเบกษาอยู่แ
๖. ละไปเองกอนนนั้นแลแมนญ
มีสญญาดวคโมยไสรู้ท่านญ
บงคับเมื่อหน้า ๐ มาตรานิงไสรู้
๗. คคโมยตนกจับกุมได้เข้าของ
ทเนปรข้าคนววมปีสนันได
ตนกได้ดงอันแลกลายไปไว้
๘. เมืองฝุงนนที่นองจญาทานไว้
ริมวันผิดงอันของฝุงนนท่าน
กมิให้ได้สกอันเลยบูร
๙. ทท่านจกให้โทษดงขนาดผล็ก
แลขนาดอ่าล็กอนันมีในพระราช
ศาสตรดงฎาไสรู้ท่านจก (เอา

คำอ่านปัจจุบัน

- หนึ่งให้ได้แกมนนผู้ช้อย^(๒๘)นั้น ผิผู้
ช้อยคโมยจกไปและได้ดวคโมย
ผู้นน
- ไสรู้ ท่านบมิได้ให้แกผู้มนช้อย
คโมยคนนน ชิวามันเห็นคน
ชอนนทลากดงชอนน
- และมันเอาพิจารณาโดยพระ
ปฤษฎบติ ท่านจิงพ้อเจ้าของบานนี้
ดวชบานนี้ ดงชอนนดว
- กดี ตนจะเพิงได้บั้นจแลฤ
อนันนีไปอุเบกษา^(๒๙)และอยู่ตวง^(๓๐)
เจ้าของไปเลิงแลจจกเอนัน
- มา ท่านแต่งให้เชนดงเพื่อน
นน ขนาดหนึ่งไสรู้ท่านแต่งโดย
อนว่าภาคอุเบกษาอยู่ แ-
- ละไปเองกอนนนั้น และแมนยัง
มีสญญาดวคโมยไสรู้ ท่านยัง
บงคับเมื่อหน้า ๐ มาตราหนึ่งไสรู้-
- ค คโมยตนกจับกุมได้ ข้าของ
ทเนปร ข้าคน ววม^(๓๑)ปอพื้น อันได
ตนกได้ดงกันและกลายไปไว้
- เมือง ฝุงนนที่นองชญาทานไว้
ริมวัน^(๓๒)ผิดงอันของฝุงนนท่าน
กมิให้ได้สกอันเลย บูร-
- ณ ท่านจกให้โทษดงขนาดผล็ก
และขนาดอ่าล็ก^(๓๓)อนันมีในพระราช
ศาสตรดงฎาไสรู้ ท่านจก (เอา

.....
โลกโมยไปเตียงบ้านตน

๑๖. ผู้กลายเจ้าของร้องไห้ช้อยกู่
พ่อเจ้าบ้านเจ้าเรือนนนนกันญ์
บ้านแลกลายบมีฝูงช้อย
๑๗. แลละกะโมย ننนปล่อยไปก็ดี
ทั้งบ่ว่าประการนิงอนนกลาววา
อุเบกษาแลบเอาผู้นนนแล้แล้
๑๘. วาพ่อพี่น้องตนแล้ละอนน
กลาววาข้าผู้ใหญ่แล้ละอนน
กลาววากินสินจ้างกะโมยแล้
๑๙. ละอนนกลาววาคล้อยบ่อกุ่ม
แล้ละ ออกติ ทั้งนี้แลมีเมื่อ
ใดในบ้านในนขาใดเรือนใด

.....
โลกโมยไปเตียงบ้านตน

- ผู้กลาย เจ้าของร้องไห้ช้อยกุ่ม
พ่อเจ้าบ้านเจ้าเรือนนนนกันญ์^(๓๔)
บ้านแลกลายบมีฝูงช้อย
- แลละกะโมย ننนปล่อยไปก็ดี
ทั้งบ่ว่าประการหนึ่ง อันกล่าววา
อุเบกษาแลบเอาผู้นนนแล และ
วาพ่อพี่น้องตนแล้ละ อัน
กล่าววาข้าผู้ใหญ่แล้ละ อัน
กล่าววากินสินจ้างกะโมยแล้
ละ อันกล่าววาคล้อยบ่อกุ่ม
แล้ละ ออกติ ทั้งนี้แลมีเมื่อ
ใด ในบ้านในนขาใดเรือนใด

